

BABA-KIZ İLİŞKİSİNİN ANIMASYON FİMLERİNDEKİ SUNUMU

Merve KAŞKAYA¹

Yusuf YÜCEL²

Gönderilme Tarihi / Submission Date: 14.02.2025 - Kabul Tarihi / Acceptance Date: 17.04.2025

DOI: 10.55055/mekcad.1639633

Kaşkaya, M. & Yücel, Y. (2025). Baba-kız ilişkisinin animasyon filmlerindeki sunumu. *Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi* 7 (1), 61-72. <https://doi.org/10.55055/mekcad.1639633>

ÖZ

Pek çok kitap ve filme konu olan baba-kız ilişkisinin animasyon filmlerindeki sunumu, izledikleri ile özdeşleşen ve taklit eden çocuklar için önemlidir. İleride ebeveynliğe adım atacak olan çocukların, anne-baba rollerini, gündelik yaşamla birlikte izlediklerinden de öğrenebileceği unutulmamalıdır. Bu çalışma, animasyon filmlerindeki baba ve kızları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yapıldığı için doküman analizi deseni kullanılmıştır. Çalışmada IMDb puanı 7'den yüksek ve güncel olan animasyon filmlerinden rastlantısal olarak iki film seçilmiştir (*Raya ve Son Ejderha*, *Ailem Robotlara Karşı*). Bu animasyon filmler beşer kez seyredilerek betimsel analize tabii tutulmuş ve elde edilen veriler, oluşturulan gözlem formuna kaydedilmiştir. Ortaya çıkan veriler ışığında baba ve kızları arasındaki ilişkinin sevgi, koruma/endişe, gurur duyma/takdir etme ve arkadaşlık başlıkları altında birleştiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Medya, Elektra Kompleksi, Çocuk.

THE PRESENTATION OF FATHER-DAUGHTER RELATIONSHIP IN ANIMATED FILMS

ABSTRACT

The presentation of the father-daughter relationship in animated films, which is the subject of many books and films, is important for children who identify with and imitate what they watch. It should not be forgotten that children who will step into parenthood in the future can learn the roles of parenthood from what they watch as well as daily life. Since this study was conducted to determine the relationship between fathers and daughters in animated films, document analysis pattern was used. In the study, two movies were randomly selected from the current animation movies with an IMDb score

¹ Bilim Uzmanı, merve.kkaskaya@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1995-5312

² Bilim Uzmanı, yusufyucel2324@gmail.com, ORCID: 0009-0002-6689-3457

higher than 7 (*Raya and the Last Dragon, My Family Against Robots*). These animated films were watched five times and subjected to descriptive analysis, and the data obtained was recorded in the observation form. In the light of the resulting data, it was seen that the relationship types between fathers and their daughters were grouped under the themes of love, protection/concern, pride/appreciation, and friendship.

Keywords: Media, Electra Complex, Child.

GİRİŞ

Baba-kız, anne-oğul ilişkisi yüzyıllardır konuşulan ve üzerinde durulan bir konudur. Babalar ve kızları, anneler ve oğulları arasında farklı bir bağ olduğu pek çok insan tarafından bilinen bir gerçektir. Hatta psikanalizin öncüsü olan Sigmund Freud, bu durumu Oedipus kompleksi olarak adlandırmıştır. Bu kompleksin kökleri; kız çocuğunun, babasında ve diğer erkeklerde bulunan penisten yoksun olduğunu keşfetmesine dayanır (Elkatawneh, 2013: 2). Küçük kız, bunu keşfetmesiyle birlikte kendini aşağı görerek bu durumdan annesini sorumlu tutar ve sevgi nesnesi olarak babasına yönelir (Storr, 2019: 67). Freud, benzer şekilde erkek çocuğun da cinsel dürtülerinin annesine kayıp babasını rakip olarak gördüğünü fark etmiştir (Kassebaum, 1986: 10). Oedipus kompleksi günlük yaşamda; anneye babanın ortasına oturma, onları konuşturmama, onları dudaktan öpme, anne veya babanın giysilerini giyme, onlarla evlenme arzusu şeklinde gözlemlenir (Postacı, 2021: 95). Willner'e göre (1982:60) Freud bu kompleksin evrensel olduğunu ayrıca kız ve erkekler için ortak olduğunu ileri sürmüştür. Ancak Jung bunu reddederek Elektra kompleksi adlandırmasını yapmıştır (Jung, 2006:30). Elektra karmaşasına göre kız çocuğu, babaya çok düşkündür ve anneyi kendine rakip olarak görmektedir. Bu kompleks üzerine yapılmış çalışmalar da mevcuttur. Söz gelimi Topçu'nun (2017: 2) Aşk-ı Memnu romanı üzerine yaptığı çalışmaya göre, Bihter'in annesinden nefret edip bir o kadar da babasına bağlı ve kendisinden yaşça çok büyük olan Adnan Ziyagil ile evlenmesi onun Elektra kompleksi yaşamasına örnektir. Benzer şekilde Şarap ve Toz adlı kitap üzerine yapılan çalışmada Mariam'ın büyükbabasına olan aşkı Elektra kompleksi olarak yorumlanır (Raza & Tahir, 2019). Mustikaningrum'ın (2022: 48) Euphoria filmi üzerine yaptığı çalışma sonucunda da başrol karakter Cassie'nin de Elektra kompleksinin izlerini taşıdığı tespit edilmiştir. Zaten mitolojik bir detay olan ve komplekse adını veren Elektra'da da annenin, kocasını yani Elektra'nın babası Agamemnon'u öldürmesi üzerine Elektra, annesine düşman olur. Çünkü Elektra, babasına çok düşkündür (Jung, 2020: 35).

Antik Yunan Dönemi'ndeki Klasik Çağ'a dayanan ataerkillik, Fransız ihtilali ile birlikte zayıflamıştır (Liaudet, 2016: 21). Ataerkillik, babanın egemenliğini tanımlayan ve erkeklerin üstünlük kazandığı bir toplumsal düzendir (Berktaş, 2012: 62). Ataerkil düzende babalar daha baskın, sevgisini saklayan, mesafeli, her zaman güçlü olan ve hiç ağlamayan kişiler olarak bilinmektedir. Bozok (2018: 31) günümüz Türkiye'sinde babalığın geç saatlere kadar evin dışında, arabası ile gezen, istese de çocuklarına fazla yaklaşmayan, duygularını rahatça belli edemeyen, evde iş yapmayan, evin direği, ailenin reisi konumunda bir figür olduğunu belirtir. Medyada da baba figürünün hâlâ bu geleneksel yapıda verildiğini destekleyen çalışmalar mevcuttur (Özsoy & Taşdelen, 2016; Pehlivan, 2019; Duman & Koçtürk, 2021). Ancak babalık sunumunun farklılaştığını, değişen baba rollerine uygun olarak modernleşmeye başladığını öne süren araştırmalar da bulunmaktadır (Kurt & Ayaz, 2018; Deniz, 2021; Ercan, 2022). Babalık kıstası sevgi, çocukların günlük bakımı, onların bireysel mutluluğunu temin etmektir ve artık eskiden

olduğu gibi mutlak bir güç üzerine değil anneyle paylaşılan bir otorite üzerine kuruludur (Liaudet, 2016: 146).

Baba ve kızları üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında bir Hint filmini konu edinen araştırmada babanın kızlarına olan sevgisi göze çarpmaktadır (Rajiva, 2010: 215). Ayrıca baba, geleneksel bir toplumda yaşamasına rağmen kızlarına baskın erkeklik tarzına özgün olmayan bir şefkat sergilemekte ve yeri geldiğinde ağlamaktadır. Mokkil'in (2020: 24) çalışmasında da babaların kızlarına sarıldığı ve onları koruduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bir diğer çalışmada da baba rollerinin değiştiğini, geçmişteki gibi olmadığını artık babaların iyi bir arkadaş olma, ev işlerinde sorumluluk alma, annelere duygusal destek sağlama ve koruyucu olma gibi konularda roller edinildiğini belirtilmektedir (Tezel Şahin, 2007: 769). Çünkü babalık artık iktidar sahibi olmak için kullanılan bir araç değil çocuğu sevmekten ibarettir (Liaudet, 2016: 212).

Çocuklar; yetişkinlerin davranışlarını, konuşmalarını, korkularını ve zevklerini sıkça taklit ederler. Babası sürekli futbol maçı izleyen bir çocuğun maç izlemesi ya da kedileri besleyen bir annenin çocuğunun kedilere merhamet göstermesi olağan bir durumdur. Özcan (1994: 1), çocukları, anne-babayı taklit eden otomatik bir oyuncağa benzetmiştir. Jung'a (2020: 103) göre, ebeveynlerle çocuklar arasında özdeşleşme ve taklit olarak açıklanabilecek bilinçdışı bir paralellik bulunur. Bu nedenle babalar, davranışlarıyla tıpkı bir öğretmen gibi çocuklarına hayat yolunda yol yordam göstermelidir (Thoma, 2011: 42). Çünkü ileride birer yetişkin hâline gelen çocukların, anne-baba rollerini kazandıklarında ebeveynlerini taklit etmeleri kaçınılmazdır. Bu ebeveyn rolleri evde aileden kazanıldığı gibi ekran karşısında da çocuklara geçebilir. Bu yüzden medya araçlarında bilhassa çizgi filmlerde yer alan anne ve babaların çocukları ile olan iletişimi ve bunun sunum şekli çok önemlidir.

Çocukların severek takip ettiği medya araçlarının başında çizgi filmler ve animasyon filmler gelir. Bu filmlerin, çocuklar için çeşitli öğrenmeler sağlamakla birlikte onların keyifli vakit geçirmelerinde önemli bir payı vardır. Schlittler (2015: 2) animasyonu, hareketli grafikler olarak tanımlamaktadır. Zaten animasyon, birbiri ardınca verilen resimler aracılığıyla nesnelerin ve varlıkların hareket ediyormuş gibi gösterilmesidir. Animasyon filmlerde yer alan karakterler, çocuklar için rol model olma niteliği taşımaktadır. Çocuklar; bu filmlerde gördüğü, tanıdığı ve sevdiği karakterleri örnek alır ve çoğu zaman onları taklit ederler. Rezeki'ye (2021: 124) göre çocuklar, animasyon filmlerinde izlediklerini günlük konuşmalarında uygular. Bununla beraber bu izledikleri kurguları olağan bir biçimde kabul edip sorgulamadan zihinlerinde normalleştirirler (Jols & Thoman, 2008: 42). Çocuklar, medyada yansıtılan eğlenceli, güzel, güçlü kahramanlarla özdeşleşip duygusal bağ kurmakta ve onların yaşam tarzlarına özenerek onları model alırlar (Karaboğa, 2028: 14). Çünkü animasyon, televizyon gibi görsel işitsel teknolojiler; çocuklar için görsel öğrenme kaynaklarıdır (Laughey, 2010: 12). Bu sebeple animasyon filmlerinde sunulan karakterler ve bu karakterlerin birbiri ile ilişkisi, izleyenler için önemli bir konumdadır.

Çizgi filmlerde yer alan karakterlerin ilişkisi üzerine literatürde sınırlı sayıda çalışma mevcuttur. Kız çocuğu sahibi olan baba figürlü çizgi filmler üzerine yapılmış çalışmalara bakıldığında Hernawati'nin (2021: 265) Moana üzerine yaptığı araştırmada, Moana'nın babasının koruyucu tavırlar sergilediği bununla birlikte Moana'nın gücünü ve önemini

küçümseyip göz ardı ettiği görülmüştür. Munia'nın (2017: 25) Güzel ve Çirkin üzerine yaptığı çalışmada da Belle'in babasının hayatını kurtarmak için acı çekmeye razı olduğu yani onu koruduğu dikkat çekmiştir. Disney animasyon filmleri üzerine yapılan çalışmada Küçük Deniz Kızı ve Alaaddin'de babanın, kızının ergenliğini keşfetme özgürlüğünü reddettiği; Güzel ve Çirkin ve Pocahontas'ta ise baba-kız ilişkilerinin tutarlı olduğu, babanın kızının ergenlik döneminde özgürlük tanıdığı ortaya çıkmıştır (Wynns & Rosenfeld, 2003: 98).

Bu çalışma, babalar ve kızları arasındaki ilişkinin görsel ve işitsel olarak izleyiciye nasıl sunulduğunu tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Literatür incelendiğinde doğrudan baba-kız ilişkisi üzerine yapılmış çalışmaların sayıca az veya güncelliğini yitirmiş olmaları dikkat çekmiştir.

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Çalışma doküman analizi deseni ile yapılmıştır. Bu desene göre yazılı kaynakların yanı sıra video, film ve fotoğraf gibi kaynaklar da nitel araştırmalarda kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 189). Bu çalışmada animasyon filmlerinde yer alan baba-kız ilişkisinin sunumu incelendiği için doküman analizi deseni kullanılmıştır.

İncelenen Çizgi Filmler

Çalışmada kullanılacak eserlerin seçimi sırasında IMDb'de (Internet Movie Database) 7'nin üzerinde puan almış animasyon filmler tespit edilmiştir. Bu filmler arasından güncel olması açısından son iki yılda gösterime girmiş olanlardan, kahramanları arasında baba ve kızları bulunan iki film random olarak seçilmiştir.

Tablo 1.

Çalışma için seçilen animasyon filmler, bu filmlerin kısaltmaları, IMDb puanları, gösterim tarihi, yapım şirketi ve özetlerine ilişkin bilgiler

Film Adı	Kısaltma	IMDb Puanı	Gösterim Tarihi	Yapım Şirketi	Özet
Raya ve Son Ejderha	RSE	7,3	2021	Disney	500 yıl önce ejderhalar ve insanlar uyum içinde yaşarlarmış. Fakat Druun adlı canavarın gelmesiyle her şey bir anda yok olmuş ve Sisu adı verilen son ejderhanın, ejderha taşını yapıp insanlığı kurtardıktan sonra yok olduğu duyulmuştur. Raya ve babası uzun yıllar ejderha taşının koruyuculuğunu yapmışlardır. Ancak insanlar arasındaki kavga ve güvensizlik sonucu bu taş kırılmış ve dünyaya tekrar Druun hâkim olup insanları taşa çevirmeye başlamıştır. Raya'nın babası da taşa dönüşmüştür. Bunun sonucunda Raya bütün hayatını son ejderha olan Sisu'yu bulup babasını kurtarmaya adanmıştır. Sisu ile çeşitli maceraya atılan Raya, sonunda dünyayı kötü ruhlardan kurtarmış ve babasına kavuşmuştur.
Ailem Robotlar a Karşı	ARK	7,6	2021	Netflix	Katie, kendini babasına kanıtlama ve babası tarafından takdir edilme arzusu taşıyan ergenlik döneminde bir kızdır. Ancak yaptığı işlere karşı babasından bir destek ve ilgi göremez. Bunun sonucunda şehir dışında üniversite okumaya karar verir. Katie'nin kalbini kırdığını fark eden baba, bu durumu düzeltmek için bütün aile ile onu üniversiteye bırakacak bir seyahate çıkmayı planlar. Ancak yolculuk sırasında robotların dünyayı ele geçirdiğini ve tüm insanları yakaladığını görürler. Ailecek dünyayı robotlardan kurtarmak için uzun uğraşlar verirler ve baba kız aralarını düzeltme fırsatı bulur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışma için belirlenen animasyon filmler, araştırmacılar tarafından detaylı bir şekilde izlenmiştir. İzlenen bu filmler, baba-kız ilişkisi başlığı altında betimsel olarak incelenip ortaya çıkan yeni veriler sonucu içerik analizine tabi tutulmuştur. Her iki animasyon film için de baba-kız ilişkisini görsel ve işitsel açıdan ortaya çıkaracak bir gözlem formu oluşturulmuştur. Ortaya çıkan veriler araştırmanın amacı doğrultusunda sevgi, koruma/endişe, gurur duyma/takdir etme ve arkadaşlık olarak kodlanmıştır. Araştırmanın bulgular ve yorumlar kısmında baba-kız ilişkilerine dair iletilerle birlikte dakika ve saniye de verilmiştir. Ayrıca animasyon filmlerin adlarında Tablo 1’de gösterildiği gibi kısaltmalar kullanılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

İncelenen dokümanlardan ortaya çıkan verilerin, doyum noktasına gelene kadar analiz edilmesiyle iç geçerliğin sağlanması hedeflenmiştir. Bu bağlamda animasyon filmlerin verilerinin tekrar etmeye başladığı görüldüğünden veri doygunluğuna ulaşıldığına karar verilmiştir ve daha fazla animasyon film çalışmaya dâhil edilmemiştir. Bununla beraber incelenen dokümanlardan sık sık alıntı yapılarak da güvenilirliğin artırılması amaçlanmıştır. Çünkü doğrudan alıntılar, nitel çalışmalarda ham verilerin temel kaynağıdır (Patton, 2014).

Bulgular ve Yorumlar

İncelenen animasyon filmlerinde babalar ve kızları arasındaki ilişkinin sevgi, koruma/endişe, gurur duyma/takdir etme ve arkadaşlık üzerine yoğunlaştığı görülmektedir.

Sevgi

RSE’de yoğun bir baba kız sevgisi göze çarpmaktadır. Zaten filmin konusu, Raya’nın taşlaşan babasına tekrar kavuşabilmesi için verdiği mücadele üzerinedir. Aynı şekilde baba da kızına çok düşkündür. Baba-kız, bu sevgilerini kimi zaman birbirlerine sarılarak kimi zaman kullandıkları hitaplarla kimi zaman da özlemleriyle ifade eder. Raya ve babası, birbirlerini koruyup yeri geldiğinde kendilerini feda edebilen, aralarında baba-kız ilişkisi kadar arkadaşlık ilişkisi de bulunan iki karakterdir. Filmde dikkat çeken bir diğer unsur da Raya’nın annesinin bahsinin hiç geçmemesidir. Anne ölmüş mü, terk mi etmiş bilinmemektedir. Anne kelimesi film boyunca kullanılmaz. ARK ise başta duygularını ifade edemeyen, kızını desteklemeyen bir baba ve ergenlik çağının son evrelerinde olan kızının ilişkisini anlatır. İkili birbirine ifade etmekte güçlük çekse de birbirini çok sevmektedir. Zaten Katie’nin en büyük arzusu da kendisini babasına kanıtlamak, babasından takdir görmektir.

Her iki animasyon filminde de göze çarpan sevgi göstergelerinden biri fiziksel temastır. Babalar ve kızları birbirine sarılır, birbirinin omzuna dokunur ve başını yaslar. Söz gelimi RSE’de baba-kız, uzun yıllar sonra ilk karşılaşmalarında koşarak birbirine sarılır ve ağlar (01.33.24). Benzer şekilde ARK’te, Katie babasına sımsıkı sarılır ve babası da ona sarılır (01.37.57). Bir başka temas örneği de karakterlerin elini veya başını birbirlerinin omzuna koymasıdır. Örneğin RSE’nin son sahnesinde Raya başını babasının omzuna yaslar ve

sarılarak yürürler (01.34.42). ARK'te de baba yerdeki kızını elinden tutup kaldırır ve ona destek vermek istercesine omzuna yumruk vurur (01.01.41). Yine aynı filmde Katie de onu desteklemek amacıyla babasının göğsüne bir yumruk vurur (01.08.27). Dikkat çeken diğer temaslar arasında öpme ve saç okşama da bulunmaktadır. RSE'de baba, Raya'yı alnından öper (19.27). ARK'te ise baba, uyuyan kızının saçını okşar (01.04.29). Bütün bu temaslar sevginin somut bir göstergesidir.

Baba-kız ilişkisindeki sevgi göstergelerinden bir diğeri de kullanılan hitaplar ve sevgi sözleridir. Örneğin ARK'te baba, kızına tatlım diye hitap ederken RSE'de *çiğ tanem* diye seslenmektedir. Seni seviyorum demek ya da dolaylı yoldan bunu söylemek de sevgiyi ifade etmenin en temel yollarındandır. ARK ve RSE'de bu yollara başvurulmuştur. Söz gelimi RSE'de baba, Raya'ya "Seni seviyorum çiğ tanem." der (19.27). ARK'te ise Katie okulun ilk günü ağlar, babasının dizine sarılır ve gitmek istemez. Babası kızının sakinleşmesi için onun için değerli olan bir nesneyi kızına verir ve geyik dilinde seni seviyorum der yani garip sesler çıkararak kızını güldürür (13.24). Aynı şekilde Katie de üniversitenin ilk günü kendisinden ayrılacak olan babasını neşelendirmek için geyik dilinde seni seviyorum der (01.37.42). Yine ARK'te Katie'nin çektiği filmde kendisini temsil eden köpek karakteri, babasını temsil eden çavuşa "Seni seviyorum çavuş." der ve baba bunu izleyince çok duygulanır.

Özlemek, birini üzmekten çekinmek, onunla vakit geçirmek ve onun sevdiği şeyleri yapmaya çabalamak da bir sevgi temsidir. Örnekleme gerekirse RSE'de Raya'nın en büyük isteği babasını geri getirmek ve ona kavuşmaktır. Her anında babasını özlemekte ve onu tekrar görebilme umudu taşımaktadır. Raya'nın "Şu anda benim için önemli olan tek şey babamı geri getirmek" ve "Ben gerçekten babamı geri istiyorum." sözleri, taşınmış hâldeki babasının ellerini tutması onun babasına olan sevgisini temsil eder. ARK filminde de Katie ile babası sözleri ve eylemleri ile birbirlerini kırmaktan çekinir, kırdıkları zaman da bir şekilde telafi etmeye çalışırlar ya da bundan üzüntü duyarlar. Örneğin ARK'te babası Katie ile tekrar yakınlık kurmak için küçükken söyledikleri şarkının kasetini teybe takar ve kızına dönüp şarkıyı seslendirir. Ama Katie "Bunun için fazla büyümüş olabilir miyim acaba?" deyince baba üzülür. Babasının üzüldüğünü gören Katie durumu toparlamaya çalışır ve "Ama yine de söyleyebiliriz eğer söylemek istiyorsan." der. ARK'te baba-kız arasında birbirini üzmekten korkma durumu sık yaşanmaktadır. Çünkü baba-kız arasındaki ilişki, Katie çocukken çok iyi olsa da Katie'nin ergenliğinden sonra biraz daha zayıflamıştır. Ancak ikili filmin sonunda aralarındaki sevgi bağını tekrar yakalamış ve birbirlerini daha iyi anlayıp duygularını ifade etmeye başlamıştır.

Ağlamak bazen yaşanan derin üzüntü veya özlem sonucu ortaya çıkan bir eylemdir ve bu, güçlü bir sevgi sonucu görülür. İncelenen animasyon filmlerinde de ağlama detayına rastlanmıştır. Örneğin RSE'de Raya, taşlaşan babasının arkasından bağırır ve ağlar (19.52). Çünkü onu bir daha göremeyeceğini babasının öldüğünü düşünür. Yine Raya, babasına duyduğu yoğun özlemle "Ben gerçekten babamı istiyorum." diyerek ağlar (24.17). Benzer şekilde ARK'te; Katie'nin babası, kızının öldüğünü düşünür ve ağlar (01.34.32). Yine ARK'de baba-kız arasında geçen şu diyalog sonucu babanın gözünden yaş süzülür:

"Keşke gitmek zorunda olmasaydın ama seninkileri bulmada bol şans."

"Baba, yapma benimkiler sizsiniz." Bu konuşma da zaten ikili arasındaki sevgiyi temsil eder.

Koruma/ Endişe

Baba-kız ilişkisi arasındaki dikkat çeken bir diğer husus da karakterlerin birbirini korumaya çalışmaları ve birbirileri için endişe duymalarıdır. Kimi zaman babalar kızlarının kimi zaman da kızlar babalarının hayatını kurtarır. Örnekleme gerekirse RSE’de baba yaralanır ve kızı ile kaçamayacağını onu yavaşlatacağını düşünerek Raya’yı Druun adlı kötü ruhlardan korumak için nehre atar ve kendisi taşlaşır (19.35). Zaten bu olaydan sonra Raya’nın yılları, kendisini babası için tehlikelere atmakla ve onu tekrar kazanmak için uğraşmakla geçer. ARK’te de birbirinin hayatını kurtarmak ile ilgili dikkat çeken veriler vardır. Söz gelimi Katie babasının robotlar tarafından kaçırılması üzerine eline silah alır ve “Baba sana yardım edeceğim.” der (30.18). Benzer şekilde babası da yüksek bir binadan düşerken onun hayatını son anda kurtarır (01.28.04). Babalar tarafından tehlike anında kızlarının üstüne siper olma eylemi de bu iki filmde mevcuttur. Örneğin RSE’de baba patlama sesini duyunca kızının üstüne kapaklanır (19.13). Benzer şekilde ARK’te robotların baskını sırasında baba, Katie ve oğlunun üzerine siper olur (29.04). Aslında bütün bu koruma eylemleri yine baba-kız arasındaki sevgi bağına işaretir.

Babalar da kızları da yer yer birbirinin hayatı için endişeye kapılmaktadır. Söz gelimi RSE’de Raya’nın babasının “Eğer durup birbirimize yeniden güvenmeyi öğrenmezsek inan birbirimizi tamamen yok etmemiz an meselesi. Ben senin böyle bir dünyada yaşamayı istemiyorum.” demesi kızının geleceği için endişe duyduğunun belirtisidir (10.31). ARK filminde Katie’nin babası, başta kızının duygularını önemsemeyen, onu desteklemeyen bir baba olarak gösterilir. Ancak sonra babanın Katie’nin hayal kırıklığına uğramasından korktuğu ve üzülmemesi için uğraşmasından böyle davrandığı görülür. Örneğin “Onun için her şeyi yaparım. Sadece üzülmediğini görmek istemiyorum.” sözleri aslında kızını çok sevdiğini sadece üzülmesini önlemek için yanlış davranışlarda bulunduğunu gösterir (40.05). Yine ARK’te kızının dargın bir şekilde üniversiteye gidecek olmasının bilincinde olan ve bundan üzüntü duyan babaya, eşi “Eğer kızımız gider ve bir daha eve dönmezse korkarım bu sorunu halledemeyiz.” deyince baba üzülür, endişelenir ve bunun üzerine kızıyla konuşmaya, yaptığını telafi etmeye çalışır (11.48). İncelenen animasyon filmlerinde, karakterlerin zor durumdayken bile kendini düşünmek yerine babasını/kızını düşünüp endişelendikleri tespit edilmiştir. Mesela ARK’te robotlar babayı yakaladığı halde baba kızının zor durumda olduğunu görür ve arkasından endişeyle “Kızıımı!” diye bağırır (01.25.03). Benzer şekilde RSE’de Raya babasının oklandığını görünce o kargaşa ortamında telaşla babasına koşar ve babasının kolunun altına girerek onu oradan uzaklaştırır (17.40). Birbirinin hayatı için endişelenmek ve birbirini korumaya çalışmak yine baba-kız arasında güçlü bir bağ olduğunu gösterir.

İncelenen filmlerde koruma duygusunun şefkatle birleştiği anlar da göze çarpmaktadır. Söz gelimi ARK’te baba, uyurken üşüdüğünü gördüğü kızının üstüne ceketini örter. Aynı sahnenin devamında Katie, babasının uyurken yüzünden düşen gözlüğünü düzeltir ve babasına şefkatle bakar (01.04.27).

Gurur Duyma/Takdir Etme

Gurur duyma bir başkasının yaptığı davranışla övmek ve onurlanmaktır. İnsan sevmediği ya da hazzetmediği bir kimsenin davranışından içtenlikle gurur duymaz. Gurur duymak da yine arasında bir sevgi bağı olan veya husumet bulunmayan ilişkilerde görülür. İncelenen çizgi filmlerde gurur duyma, gururla bakma davranışı da sıkça

gözlenmiştir. Örneğin RSE’de Raya, ejderha taşının muhafızı olabilmek için babası ile dövüşür ve galip gelir. Kızının kazanması üzerine baba gururlanır ve “Raya, kalp prensesi, benim kızım artık ejderha taşının bir muhafızısın.” der. Yine filmin sonunda Sisu, Raya’nın babasına “Şef Benja, kızınız sizi gururlandırdı.” der ve baba kızına gurur ve minnet dolu gözlerle bakar (01.33.44). Çünkü Raya, babasının hep hayalini kurdurduğu Lumandra’yı tekrar bir araya getirebilmiştir. Benzer şekilde ARK’te de babanın kızıyla gurur duyduğu anlar mevcuttur. Katie’nin babasının “O kız, benim kızım biliyor musun?”, “Sen de gördün mü dostum kızım beni dinledi, işte benim kızım!”, “Hey çizimin epey işe yaradı.” sözleri kızıyla gurur duyduğunu gösterir. Elbette sadece babalar kızları ile gurur duymaz. Kızların da babaları ile gurur duyduğu pek çok an incelenen animasyon filmlerinde tespit edilmiştir. Söz gelimi ARK’te Katie, babasına “Muhteşemdin baba tıpkı ağır sıklet James Bond gibiydin” (49.19) demesi ve babasının dev oyuncağı durdurmak için cesurca planlar yapıp uygulaması sonucu Katie’nin babasına gururla bakması buna örnek verilebilir (58.49). RSE’de de Raya, Diş’ten gelen kalabalık bir grupla savaşıma hazırlanırken bir anda babası çıkagelir ve kılıcı ile grubu dağıtmaya çalışır. Babasının cesur ve kararlı davranışı karşısında Raya, babasıyla övünerek ve mutlulukla ona bakar (16.58). Babaların kızlarıyla, kızların babalarıyla gurur duyması birbirlerini destekledikleri ve aralarında bir sevgi bağı olduğunu gösterir.

ARK animasyon filminde Katie’nin aslında tüm isteği kendisini babasına kanıtlamak ondan takdir görmektir. Örnekleme gerekirse Katie yeni yaptığı filmi yemek masasında ailesine izletir ama gözleri sadece babasının vereceği tepkidedir (08.55). Çünkü yalnızca babasından takdir ve onay almak umurundadır. Ayrıca bütün ülke robotlar tarafından istila edildiği halde Katie’nin “Geleceğim mahvoldu, burada mahsur kaldım ve babamın umurunda bile değil.” sözlerinden anlaşıldığı üzere ona göre hayatının mahvolması ile babasının onu umursamadığı düşüncesi eşdeğerdir (39.43). En çok babası tarafından görünür olmak istemesinden en fazla babasını önemseydiği anlamı çıkarılabilir. Sadece babasından takdir görme çabası olan Katie’nin, annesine karşı böyle bir isteği yoktur. Annesini sever ama annesinin onunla gurur duyması veya tebrik etmesi Katie’yi çok da ilgilendirmez. Bunun için bir çabaya da girmez.

Arkadaşlık

İncelenen animasyon filmlerinde babalar ve kızları arasında gelenekselden uzak modern bir arkadaş ilişkisi olduğu gözlenmiştir. Kızlar babaları ile şakalaşabilmekte ve dostça sohbet edebilmektedir. Babalar da kızlarının mutluluğu için onları kırmayıp çocukça isteklerine karşılık vermektedir. Örneğin RSE’de geçen şu diyalog:

“Durum gergin görünüyor baba.

Merak etme espri ile giriş yapacağım.

Ne olur yapma!

Şaka yapıyorum şaka...” baba ile kızının çekinmeden rahatça konuşup şakalaştığını göstermektedir (11.57).

ARK’te de Katie’nin köpeği birkaç kez yanlışlıkla babasının suratını yalar ve babası da bu durumdan rahatsız olur. Bunu gören Katie her fırsatta köpeği babasının yüzüne tutar ve babasının yüzünü yalatır. Hatta Katie ölmek üzere numarası yaparken bile başında ağlayan babasını yanına çağırır ve köpeğine babasının yüzünü yalatır. Hiç çekinmeden bu şakaları yapabilmesi Katie ve babası arasında bir arkadaşlık ilişkisi olduğunu gösterir.

Zaten şaka yapmak da bir samimiyet göstergesidir. Bir diğer örnekte de Katie video çekimi yapmaktadır. O sırada babası bir söz söyler ve Katie çektiği film için daha etkili olması amacıyla kâğıda replik yazıp babasına verir, babasından bunu okumasını ister. Babası da kızının isteğini karşılık verir ve dediğini yapar (01.07.18). Yine ARK'te Katie'nin babası güç bela internet kullanmayı öğrenmiş ve kızına arkadaşlık isteği atmıştır. Babasının "Youtube'a girmeyi başardım. Sana arkadaşlık isteği yolladım neden kabul etmedin peki?" (01.39.40) demesi üzerine Katie "Demek o sendin ben de psikopatın biri yazdı sandım." der. Bu da yine ikili arasında muzip bir ilişki olduğunu gösterir. Daha önce bahsedilen Katie ve babası arasındaki geyik dilinde seni seviyorum demek de yine aralarında dostça ve esprili bir dil olduğunu belirtisidir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmaya konu olan animasyon filmler incelendiğinde baba-kız arasındaki ilişkiyi temsil eden dört başlığın ortaya çıktığı görülmektedir. Bunlar; sevgi, koruma/endişe, gurur duyma/takdir etme ve arkadaşlıktır. RSE animasyon filmi genel itibarıyla bir kızın babasına olan yoğun sevgisini konu alır. Taşlaşan babasını geri getirmeye çalışması, onun için türlü tehlikeye atılması ve inancından asla vazgeçmemesi Raya'nın babasına olan bağlılığını gösterir. ARK'te ise en büyük arzusu babasına kendini ispat etmek olan Katie ve kızıyla tekrar eskisi gibi bir ilişki kurmaya çalışan ve onu kaybetmemek için elinden geleni yapan bir babanın hikâyesi gösterilir. İki filmde de baba-kız arasındaki güçlü sevgi bağı izleyiciye hissettirilir.

ARK animasyon filminde baba karakteri başta kızının çalışmalarını önemsemeyen, onu desteklemeyen biri olarak sunulur. Ancak filmin sonunda babanın geçmişinde hayalini kurduğu bir şeyden vazgeçmek zorunda kaldığı ve bundan derin üzüntü duyduğu gösterilir. Kızının da aynı şekilde hayal kırıklığına uğrayıp üzülmekten korktuğu için böyle davrandığı anlaşılır. Hatta babanın zamanında hayallerinden vazgeçme sebebi de küçük Katie'nin geleceği için fedakârlık yapmak zorunda olmasıdır. Tüm bunlar yine sevgi başlığı altında birleşmektedir. Baba-kız arasında göze çarpan en önemli duygulardan biri sevgidir ve birçok çalışma da bunu desteklemektedir (Rajiva, 2010; Liaudet, 2016; Mokkil, 2020).

ARK ve RSE animasyon filmlerinde babaların kızlarını koruduğu, onların hayatını kurtarmaya çalıştığı pek çok kez gözlenmiştir. Çünkü babaların doğasında koruma içgüdüğü bulunmaktadır. Bununla beraber kızların da hiç korkmadan cesurca babalarını kurtardığına, onların hayatı için endişe duyduğuna sıkça rastlanmıştır. Zaten RSE'nin konusu Raya'nın taşlaşan babasını tekrar hayata döndürme çabası ve onun için türlü tehlikelere atılmasıdır. Benzer bir sonuca Munia (2017) da Güzel ve Çirkin animasyonu üzerinden ulaşmıştır.

İnsan gerçekten sevdiği kişi ile gurur duyar. Hazzedilmeyen, hoşlanılmayan birini takdir etmek zordur. ARK ve RSE'de; baba ve kızların birbiri ile gurur duyması, aralarında sevgi olduğunu gösterir. Aynı şekilde insan, sevdiği kişilerden onay ve takdir bekler. ARK'ın konusu başlı başına Katie'nin babasından takdir ve alkış duyma isteğine dayanır. Çünkü onun en büyük arzusu babasından onaylayıcı bir söz veya gurur duyan bir bakış almaktır. Ancak bu istek sadece babasına karşıdır, annesinden böyle bir beklentisi yoktur. Katie'nin yalnızca babasına karşı duygusal beklenti içinde olup annesini çok dikkate almaması Elektra Kompleksi ile ilişkilendirilebilecek durumdur.

Kızların babaları ile şakalaşmaları, çekinmeden konuşabilmeleri ve onlara tepki verebilmeleri aralarında baba-kız ilişkisi olduğu kadar arkadaşlık ilişkisi olduğunu da sergilemektedir. Bu da animasyon filmlerinde ataerkil toplum düzeninin yıkıldığını ve modern çağa ayak uydurmuş babaların temsil edildiğini göstermektedir. Zaten filmlerdeki baba karakterlerine bakıldığında gelenekselden uzak olarak sunuldukları dikkat çekmektedir. Örneğin RSE’de Raya’nın babası Kalp Diyarı’nın şefi (lideri) ve iyi bir savaşçıdır ama mutfakta çorba yaparken de görülür ve oldukça sakin bir ses tonuna sahiptir. Şef olmasına rağmen etrafına emir yağdırmaz, savaş yerine her zaman barıştan yanadır. Ayrıca alışık olunan baba görünümünden farklı olarak uzun saçlıdır. ARK’te ise Katie’nin babası; tamirat, tuzak kurma, araba kullanma gibi rollerle verilse de bulaşık yıkarken de gösterilir. Hatta kızıyla vedalaşırken gözlerinden yaş da gelir. Bu da animasyon filmlerinde erkekler ağlamaz, babalar serttir ve güçlüdür gibi imajların yıkıldığının belirtisidir. Bu noktada çalışma, babalar üzerine yapılmış diğer araştırmalarla paralellik gösterir (Liaudet, 2016; Kurt & Ayaz, 2018; Deniz, 2021; Ercan, 2022).

Her iki filmde dikkat çeken bir diğer husus anne ve karşı cins figürüdür. Raya’nın annesi yoktur hatta anneden hiç söz edilmez; Katie’nin ise annesi ile olan ilişkisi babası kadar güçlü bir bağ ile değildir, annesinin düşüncelerini pek fazla önemsemez. Onun için mühim olan yalnızca babasının düşüncesi ve onayıdır. Yine her iki filmde de ergenlik ile yetişkinlik arasındaki evrede olan kızların karşı cinsle hiçbir alakası yoktur. Erkek arkadaş vb. ile ilgili herhangi bir şey akıllarından geçmez. Kızlar için önemli olan tek sevgi sadece babadır. Bu da kızların babalarına duyduğu ilgi ve bağlılığın Elektra kompleksi ile alakalı olabileceğini gösteren bir detaydır. Yürütülen pek çok çalışma da kızların babasına olan düşkünlüğünün bu kompleksle bağlantılı olduğu yönündedir (Topçu, 2017; Raza & Tahir, 2019; Mustikaningrum, 2022).

İncelenen animasyon filmlerine bakıldığında başkarakterler olan Raya ve Katie’nin babalarına aşırı düşkünlüğü, sevgisi, bağlılığı, ondan onay beklentisi içinde olması ve annelerine ilginin az ya da hiç olmaması karakterlerin Elektra Kompleksi’nden izler taşıdığını gösterebilir.

Çocuk medyasında sunulan ilişkiler, gününün önemli bir bölümünde çizgi film/animasyon film izleyen çocuklar için oldukça önemlidir. İzledikleriyle bağ kuran, özdeşleşen çocuklar; anne-baba, kardeş, arkadaş vb. rollerini gerçek hayatta gözlemlediği gibi bu filmlerden de öğrenebilir. Araştırmaya konu olan animasyon filmlerinden hareketle ileride ebeveynliğe adım atacak çocuklar için özellikle çocuk medyasında babalar, toplumsal cinsiyet rollerinden uzak olarak modern temsile uygun verilmelidir. Çizgi film ve animasyon film gibi çocukların sıkça takip ettiği araçlarda babalar ve evlatları arasındaki ilişki sevgi, saygı, anlayış ve arkadaşlık üzerine olmalı; babalar ve kızları iletişim kurmaktan kaçınmamalıdır.

KAYNAKÇA

- Berktaş, F. (2012). Tek tanrılı dinler karşısında kadın. İstanbul: Metis Yayınları.
- Bozok, M. (2018). Türkiye’de ataerkillik, kapitalizm ve erkeklik ilişkilerinde biçimlenen babalık. *Fe Dergi*, 10 (2): 30-42.
- Deniz, A. (2021). Yerli yapım çizgi filmlerde toplumsal cinsiyet eşit(siz)liği. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18 (43): 6942-6979.
- Duman, A. E. & Koçtürk, N. (2021). Yerli yapım bir çizgi filmin toplumsal cinsiyet rolleri açısından incelenmesi: Pırl. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (9): 83-92.
- Elkatawneh, H. (2013). Freud's psychosexual stages of development. United States, Minneapolis: Walden University.
- Ercan, Ö. Ü. (2022). E. A. Incredibles 2 filminde evde kalan baba temsili öz. *The Journal of Academic Social Science*, (135): 188-206.
- Hernawati, M. (2021). How Far the ecowarrior will go: An ecofeminist reading of Disney's Moana. *3L: Southeast Asian Journal of English Language Studies*, 27 (4): 257-268.
- Jols, T. & Thoman, E. (2008). 21. yüzyıl okuryazarlığı. Ankara: Ekinoks Yayınevi.
- Jung, C.V. (2006). Analitik psikoloji. İstanbul: Payel Yayınevi.
- Jung, C. V. (2020). Freud ve psikanaliz. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Karaboğa, M. T. (2018). Medya çağında çocuk ve çocuk kültürü: Şiddet ve tüketim kültürünün yansımaları. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 2 (2): 1-17.
- Kassebaum, P. (1986). Psychological anthropology: A modular approach. *Cultural Anthropology*.
- Kurt, A. & Ayaz, E. B. (2018). Ayla Kutlu’nun yıldız yavrusu adlı çocuk romanında toplumsal cinsiyet rolleri açısından değişen baba figürü. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, 18 (18): 311-320.
- Laughey, D. (2010). Medya Çalışmaları. Teoriler ve yaklaşımlar. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Liaudet, J. C. (2016). Babasının prensesi: Kızının aşk hayatında babanın rolü. İstanbul: Kuraldışı yayıncılık.
- Mokkil, N. (2020). Sleepless fathers in Malayalam cinema: Unraveling the dynamics of caste and masculinity. *South Asian Popular Culture*, 18 (1): 11-28.
- Munia, F. (2017). A study of two Disney movies: Cinderella (2015) and Beauty and the Beast. (Doctoral dissertation, BRAC University), 1-30.
- Mustikaningrum, H. A. F. (2022). Revealing Cassie Howard's Electra Complex in Euphoria Film (2022). *Litera Kultura: Journal of Literary and Cultural Studies*, 10 (2): 44-49.
- Özcan, N. (1994). Şiddete dayalı olmayan sapmış davranışlar ve aile kurumu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 11 (1-2).
- Özsoy, M., & Taşdelen, E. Ş. (2016). Pepee çizgi dizisinde toplumsal cinsiyet rollerinin üretimi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (42): 252-265.
- Patton, M.Q. (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Pehlivan, B. M. (2019). Toplumsal cinsiyet rolleri açısından Türk çizgi filmlerinde anne ve baba temsili üzerine bir çalışma. *Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 1 (2): 15-27.

Postacı, Ş. (2021). Anne-babalar için Oidipus rehberi. *Psikanaliz Defterleri 4: Çocuk ve Ergen Cinselliği* (95-110). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Rajiva, M. (2010). In Papaji's huse: Representations of the father/daughter relationship in South Asian diasporic cinema. *Feminist Media Studies*, 10 (2): 213-228.

Raza, M., & Tahir, A. (2019). Unraveling Electra Complex in Kanza Javed's *Ashes, Wine and Dust*. *Journal of Communication and Cultural Trends*, 1 (2): 73-84.

Rezeki, TI (2021). Animasyon filminin etkisi nedeniyle çocukların dil edinimi. *İngilizce Öğretimi ve Dilbilim Dergisi (ETLiJ)*, 2 (1): 122-132.

Schlittler, J. P. A. (2015). Motion graphics and animation. *Animation Studies*, Valência (CA/USA), (10): 2-3.

Storr, A. (2019). Freud: Kısa bir giriş. İstanbul: Alfa Basım Yayım.

Tezel Şahin, F. (2007). Sosyal değişim sürecinde değişen baba rolü. *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, (1015): 765-773.

Thoma, D. (2011). Babalar modern bir kahramanlık hikâyesi. İstanbul: İletişim yayıncılık.

Topçu, H. (2017). Psikanalitik bir okuma denemesi: Elektra kompleksi ışığında aşk-ı memnu. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (1): 1-9.

Willner, D. (1982). The oedipus complex, antigone, and electra: the woman as hero and victim. *American Anthropologist*, 84 (1): 58-78.

Wynns, S. L. & Rosenfeld, L. B. (2003). Father-daughter relationships in Disney's animated films. *Southern Communication Journal*, 68 (2): 91-106.

Yıldırım, A. & Şimşek H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.